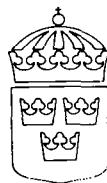

Lagutskottets yttrande

1985/86:1 y

om lag om disciplinförseelser av krigsmän m. m.

(prop. 1985/86:9)

LU
1985/86:1 y

Till justitieutskottet

Justitieutskottet har hemställt om lagutskottets yttrande över proposition 1985/86:9 om lag om disciplinförseelser av krigsmän m. m. jämte de med anledning av propositionen väckta motionerna 1985/86:47 av Allan Ekström (m), 1985/86:48 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m), 1985/86:49 av Gunilla André och Elving Andersson (c), 1985/86:50 av Martin Olsson m. fl. (c) och 1985/86:51 av Bengt Harding Olson (fp) samt den under allmänna motionstiden 1985 väckta motionen 1984/85:2782 av Lars Werner m. fl. (vpk) om avskaffande av den militära bestraffningsrätten.

I propositionen föreslås att det nuvarande militära disciplinansvarssystemet, som är reglerat i militära rättegångslagen (1948:472) och lagen (1973:18) om disciplinstraff för krigsmän, ersätts med ett utomstraffrättsligt ansvarssystem. De nya reglerna innebär att yrkesofficerare, reservofficerare och andra, som är anställda vid försvarsmakten, i freds tid likställs med övriga statsanställda och underkastas reglerna om disciplinansvar i lagen (1976:600) om offentlig anställning. För värnpliktiga, kvinnor som genomgår officersutbildning, hemvärnsmän m. fl. som är tjänstgöringsskyldiga vid försvarsmakten utan att vara anställda införs en ny lag om disciplinförseelser av krigsmän. Enligt den nya lagen skall förseelser i tjänsten av sådan militär personal beivras genom disciplinpåföljd, som beslutas av tjänstgöringsmyndigheten i administrativ ordning. I krig blir den nya lagen tillämplig på alla som är tjänstgöringsskyldiga vid försvarsmakten, således också på den fast anställda personalen. Benämningen krigsman behålls men reserveras för dem som lyder under det nya militära ansvarssystemet. Vidare föreslås i propositionen bl. a. att de särskilda reglerna i 21 kap. brottsbalken om brott av krigsmän endast skall gälla i krigstid samt att värnpliktiga som åsidosätter vissa grundläggande skyldigheter, t. ex. att följa order och att inställa sig för tjänstgöring, skall kunna dömas för värnpliktsbrott. Slutligen föreslås i propositionen att gällande regler om rätt för militär myndighet att ålägga krigsmän ersättningskyldighet, s. k. ersättningsmål, slopas. Någon ändring av reglerna om skadeståndsskyldighet för militär personal föreslås däremot inte. Reformen föreslås träda i kraft den 1 juli 1986.

Till grund för förslagen i propositionen ligger det av militäransvarskommittén (MAK) år 1983 avgivna betänkandet (SOU 1983:2) Nytt militärt ansvarssystem. Betänkandet har remissbehandlats.

I motionerna 47 och 50 yrkas att i värnpliktslagen skall införas en särskild

regel om skadeståndsskyldighet för värnpliktiga. I motion 47 begärs också att systemet med ersättningsmål skall bibehållas när det gäller egendom som utlämnats till värnpliktiga för personligt bruk. Motionärerna i motion 48 yrkar avslag på propositionen i dess helhet. I motionerna 49 och 51 begärs vissa ändringar av den föreslagna lagen om disciplinförseelser av krigsmän och i motion 2782 yrkas att den militära bestraffningsrätten avskaffas.

Företrädare för försvarets civilförvaltning (FCF) har inför lagutskottet anfört synpunkter på förslagen i propositionen och motionerna när det gäller de värnpliktigas skadeståndsansvar och handläggningen av ersättningsärenden.

Lagutskottet har beslutat att avge yttrande över propositionen och motionerna såvitt avser frågorna om skadeståndsskyldighet och handläggning av ersättningsärenden.

Lagutskottet får anföra följande.

Med arbetstagare likställs i *skadeståndshänseende* värnpliktiga och andra som fullgör i lag föreskriven tjänstgöring samt kvinnor som genomgår utbildning för att få anställning som officerare vid försvarsmakten.

Genom införandet av skadeståndslagen (1972:207) blev arbetstagares skadeståndsansvar kraftigt begränsat. Före lagens ikraftträdande hade arbetstagare i allmänhet fullt skadeståndsansvar när han genom fel eller försummelse i sin tjänst vållat arbetsgivare eller tredje man skada. Enligt 4 kap. 1 § är arbetstagare numera ansvarig för skada som han vållar genom fel eller försummelse i tjänsten endast i den mån synnerliga skäl föreligger med hänsyn till handlingens beskaffenhet, arbetstagarens ställning, den skadelidandes intresse och övriga omständigheter.

Vid 1980/81 års riksmöte behandlade lagutskottet en motion av Allan Ekström vari begärdes att 4 kap. 1 § skadeståndslagen skulle ändras så att arbetstagares ansvar för skada på omhänderthavd egendom skärptes. I sitt av riksdagen godkända betänkande i ärendet (LU 1980/81:13) fann lagutskottet på närmare anförda skäl att det var erforderligt att gällande bestämmelser blev föremål för översyn. Enligt utskottets mening saknades det emellertid anledning att göra någon generell översyn av reglerna i 4 kap. 1 § skadeståndslagen. Översynen borde därför inskränka sig till skadeståndsskyldigheten för värnpliktiga och annan personal inom försvarsmakten. Utskottet hemställde att det anförda skulle ges regeringen till känna. I en reservation (s) hemställdes att riksdagen skulle avslå motionen.

Regeringen gav sedermera MAK i uppdrag att utföra den av riksdagen begärda översynen. MAK föreslog i sitt betänkande att i värnpliktslagen skulle införas en särskild skadeståndsregel beträffande materiel som utlämnats för personligt bruk. Regeln innebär att värnpliktiga och kvinnor som genomgår militär grundutbildning blir skyldiga att ersätta förlust av eller annan skada på sådan egendom som vållats uppsåtligen eller av oaktsamhet. I fråga om värnpliktigas m. fl. ansvar för andra skador föreslogs däremot inte någon skärpning. Inte heller föreslogs någon ändring i reglerna beträffande de fast anställdas skadeståndsansvar. I propositionen förordas, som tidigare nämnts, att MAK:s förslag om en ny skadeståndsregel inte genomförs och att nuvarande regler alltså behålls.

Motionären i motion 47 (m) yrkar (yrkande 1) att riksdagen beslutar

införa den av MAK föreslagna skadeståndsregeln. Motionären hänvisar till vad han anförde i 1980 års motion i saken och till vad MAK anført om att ett skärpt skadeståndsansvar skulle kunna medföra såväl bättre materielldisciplin bland de värnpliktiga som en ej obetydlig kostnadsbesparing för försvarsmakten.

Även i motion 50 (c) hänvisas till MAK:s uttalanden. Vidare åberopas att utredningsförslaget i denna del tillstyrkts av åtskilliga remissinstanser. Motionärerna anser att det finns starka skäl för en skärpning av de värnpliktigas skadeståndsansvar. En sådan skärpning är ägnad att för de värnpliktiga understryka vikten av att de vårdar den materiel som de får hand om. Enligt motionärerna bör en lagändring kunna leda till att materielförlusterna begränsas och ses som en uppmuntran för alla dem som försöker undvika materielförluster. Motionärerna yrkar att MAK:s förslag genomförs, dock med den ändringen att skadeståndsansvar inte skall uppkomma vid ringa oaktsamhet.

Lagutskottet konstaterar till en början att det inte finns anledning att överväga någon skärpning av skadeståndsansvaret för de anställda inom försvarsmakten. Inte heller kan en skärpning anses motiverad i fråga om värnpliktigas och andra personalkategoriers ansvar för personskador och för skador på gemensamt materiel. Saken ställer sig emellertid något annorlunda när det gäller de värnpliktigas ansvar för personlig utrustning. Ärligen tillfogas försvarsmakten betydande förluster på grund av att materiel som lämnats ut till de värnpliktiga under grundutbildningen försvinner eller skadas. Enligt vad FCF upplyst uppgick under budgetåret 1983/84 det sammanlagda förlustvärdet för sådan materiel till ca 10,2 milj. kr., varav drygt 7,1 milj. kr. avsåg förluster under grundutbildningen inom armén. Den materiel som försvinner utgörs till stor del av egendom som kan betecknas som särskilt begärlig, exempelvis vindrockar, skjortor, sovsäckar, bajonetter och kikare.

Enligt utskottets mening utgör materielförlusterna ett allvarligt problem genom att de orsakar försvarsmakten onödiga kostnader. Brister i utrustningen återverkar också på de enskilda soldaternas och förbandens förmåga att lösa sina uppgifter. Det är därför angeläget att man i görlig mån motverkar att sådana förluster uppkommer. Under senare år har också åtskilliga åtgärder vidtagits i detta syfte. Sålunda har man inom försvarsmakten försökt stärka de värnpliktigas känsla av ansvar för deras personliga utrustning genom anvisningar för handhavandet av materielen och genom täta materielkontroller. Andra åtgärder som genomförts är exempelvis försök med försäljning till de värnpliktiga av begärlig egendom.

I likhet med vad utskottet hävdade år 1980 och vad föredragande statsrådet anför anser utskottet att materielförlusterna i viss utsträckning kan förklaras av de begränsade möjligheterna att avkräva ersättning av de värnpliktiga som ansvarar för materielen. Vid sidan av andra åtgärder skulle därför ett genomförande av motionärernas förslag kunna leda till att försvarets kostnader för materielförluster sänktes. Som både föredragande statsrådet och MAK framhåller är emellertid en särslagstiftning om värnpliktigas skadeståndsansvar förenad med såväl praktiska som principiella nackdelar. Föredragande statsrådet pekar på att det t. ex. är diskutabelt med skilda

ansvarsregler för anställd resp. värnpliktig personal inte minst mot bakgrund av att den värnpliktige inte har någon möjlighet att själv avgöra vilken utrustning han skall ta emot och att han ekonomiskt sett ofta är sämre ställd än den anställde. Utskottet vill också framhålla att det kan upplevas som orättvist att en värnpliktig men inte en anställd blir ersättningsskyldig då utrustning förloras under likartade former. Det kan vidare te sig omotiverat för de värnpliktiga att ansvaret för personlig utrustning är strängare än för den – oftast betydligt värdefullare – egendom som utlämnas för gemensamt bruk. Detta kan på sikt medföra att de värnpliktiga blir mindre benägna att iakttä aktsamhet beträffande den gemensamma materielen och att materielförlusterna för sådan egendom ökar.

Vid en samlad bedömning av de skäl som kan anföras för och emot den av motionärerna föreslagna lagändringen har utskottet kommit till den uppfattningen att nackdelarna med förslaget är så beaktansvärda att någon ändring inte bör komma till stånd. Liksom hittills får man inom försvarsmakten försöka att komma till rätta med materielförlusterna genom andra åtgärder. Utskottet förordar därför att motion 47 yrkande 1 och motion 50 avstyrks av justitieutskottet.

Utskottet övergår härefter till frågan om *avskaffande av ersättningsmålen*.

Enligt gällande rätt kan frågor om ersättningsskyldighet för förlust av eller skada på militär egendom handläggas vid de militära myndigheterna i särskild ordning, s. k. ersättningsmål. Reglerna innebär i huvudsak följande. Om skadebeloppet inte överstiger 1 500 kr. får den som har bestraffningsrätt i disciplinmål ålägga honom underställd personal – både anställda och värnpliktiga och andra som för närvarande anses som krigsmän – att ersätta skadan. Om ersättningsskyldighet inte bör åläggas någon, får avskrivning ske av beloppet om det inte överstiger 5 000 kr. Beslutsrätten kan vid mindre skador delegeras till andra befattningshavare. Beslut om åläggande av ersättningsskyldighet får överklagas vid tingsrätt. Om förutsättningarna för avskrivning eller åläggande av ersättningsskyldighet inte är för handen skall ärendet hänskjutas till vederbörande centrala förvaltningsmyndighet, t. ex. försvarets materielverk. Denna myndighet får besluta om avskrivning. Finns det anledning att föra skadeståndstalan skall dock myndigheten överlämna ärendet till FCF som då får väcka talan vid domstol.

MAK föreslog i sitt betänkande att i de fall skadeståndsskyldighet förelåg enligt den av utredningen föreslagna skadeståndsregeln i värnpliktslagen ersättningsfrågan skulle handläggas av militär myndighet. Beslutet skulle kunna överklagas till FCF. Beträffande övriga ersättningsärenden, dvs. de då 4 kap. 1 § skadeståndslagen skulle tillämpas, föreslog MAK att förfarandet med ersättningsmål avskaffades.

I propositionen anför föredragande statsrådet att han delar MAK:s uppfattning att det inte finns anledning att behålla förfarandet med ersättningsmål när skadeståndsskyldigheten skall bedömas enligt 4 kap. 1 § skadeståndslagen. I konsekvens med ställningstagandet till frågan om de värnpliktigas ansvar för sin personliga utrustning bör enligt statsrådet de militära myndigheternas rätt att besluta om skadeståndsskyldighet upphöra helt. Propositionen innebär att frågor om ersättningsskyldighet för skador på och förlust av militär materiel i fortsättningen skall handläggas som andra

ersättningsanspråk som staten har. I samtliga de fall skadeståndsansvar kan uppkomma får alltså FCF föra talan vid domstol om inte den skyldige kan förmås att betala frivilligt.

I motion 47 (m) begärs att MAK:s förslag beträffande ersättningsmålen skall genomföras (yrkande 2). Motionären påpekar att domstolsförfarandet sannolikt inte kommer att anlitas särskilt ofta i ersättningsärenden som gäller personlig utrustning. Risken för att behöva betala skadestånd blir enligt motionären således praktiskt taget obefintlig, något som kommer att ytterligare öka försvarets kostnader för materielförlusterna.

Utskottet kan i princip ansluta sig till uppfattningen att förfarandet med ersättningsmål bör avskaffas. När det gäller anställd militär personal torde det sålunda inte med fog kunna hävdas att behovet i fredstid av ett särskilt förfarande för handläggning av skadeståndsärenden är större än vad som fallet är beträffande andra statsanställda, för vilka några särregler inte gäller. Också i fråga om sådan militär personal som i fredstid avses bli omfattade av de nya reglerna om disciplinansvar, dvs. bl. a. värnpliktiga och hemvärnsmän, talar övervägande skäl för att ersättningsmålen slopas såvitt avser ansvaret för personskador och skador på egendom som utlämnats för gemensamt bruk. Utskottet har i det föregående uttalat sig för att några särskilda skadeståndsregler inte bör gälla beträffande värnpliktigas m. fl. ansvar för personlig utrustning, och i konsekvens med detta ställningstagande kan det i och för sig finnas fog för att några särskilda förfaranderegler i sådana skadeståndsärenden inte bör finnas. Enligt utskottets mening finns det emellertid flera skäl som talar för att ersättningsmålen bör behållas för skadeärenden som avser värnpliktigas personliga utrustning. De värnpliktiga utgör den största personalkategorin inom försvarsmakten och flertalet ersättningsärenden avser dessa. Både för myndigheterna och de värnpliktiga har förfarandet med ersättningsmålen flera fördelar. Det medger sålunda att frågor om disciplinansvar och ersättningsskyldighet kan prövas i ett sammanhang. Vidare är handläggningsformen jämförd med ett domstolsförfarande förhållandevis enkel och billig. En fördel är också att ersättningsfrågan i allmänhet kan avgöras innan den värnpliktige avslutat sin tjänstgöring. För de värnpliktiga innebär dessutom förfarandet de fördelarna att de ensamma har rätt att överklaga beslutet och att några rättegångskostnader inte uppstår.

Utskottet vill vidare framhålla att vissa nackdelar kan uppkomma om ersättningsmålen helt slopas. Antalet fall då ersättningsskyldighet åläggs är i och för sig mycket begränsat men det förekommer i inte ringa utsträckning att betalning erläggs frivilligt av de värnpliktiga. Enligt vad som upplysts av FCF var budgetåret 1983/84 det sammanlagda beloppet som utdömdes i ersättningsmål 75 000 kr. medan 1,5 milj. kr. betalades frivilligt. Om möjligheten för förbandschefer m. fl. att besluta om ersättningsansvar slopas kan det som MAK och även FCF framhållit befaras att benägenheten att betala frivilligt avtar. Som motionären påpekat är vidare ersättningsbeloppen vid förlust av personlig utrustning i allmänhet så låga – i genomsnitt 100 kr. enligt FCF – att domstolsprövning i flertalet fall inte torde komma i fråga. Sammantaget finns det alltså risk för att ett slopande av ersättningsmålen i fråga om de värnpliktigas ansvar för personlig utrustning leder till att

försvarets kostnader för materielförluster kommer att öka.

LU 1985/86:1 y

Enligt utskottets mening talar övervägande skäl för att ersättningsmålen bör behållas i fråga om materiel som utlämnas för personligt bruk. Någon anledning att i förevarande hänseende göra någon skillnad mellan värnpliktiga och andra som kommer att omfattas av den nya lagen om disciplinförseelser kan utskottet inte finna. Utskottet förordar således att bestämmelser om handläggning av ersättningsärenden tas in i den nya lagen. Ställningstagandet innebär att motion 47 yrkande 2 tillgodoses i allt väsentligt.

Regler för ersättningsärenden bör kunna utformas i huvudsaklig överensstämmelse med MAK:s förslag. Reglerna bör tas in sist i lagen under en särskild rubrik och bli tillämpliga när materiel som har utlämnats till krigsman för personligt bruk gått förlorad eller blivit skadad. Bestämmelserna kommer således att gälla inte bara dem som i fredstid är att anse som krigsmän utan också dem som i krigstid faller under lagen om disciplinförseelser. Med uttrycket "materiel som utlämnats för personligt bruk" bör avses främst utrustning som vederbörande kvitterar ut för en längre tids användning. Men också sådan utrustning som utlämnas för mera tillfälligt bruk under t.ex. en övning bör kunna hänföras under denna bestämmelse förutsatt att utrustningen utkvitterats individuellt och kan sägas vara avsedd att användas endast av krigsmannen. Materiel av mera dyrbart slag såsom bilar m. m. bör inte omfattas av bestämmelsen. Råder tveksamhet huruvida viss materiel är avsedd för personligt bruk bör ersättningsärendet inte handläggas vid myndigheten.

Med hänsyn till att värdet av den personliga utrustningen i varje enskilt fall är förhållandevis lågt torde någon beloppsgräns för handläggningen av ersättningsmål, motsvarande den nuvarande 1 500-kronorsgränsen, inte vara erforderlig. Behörig att besluta om ersättningsskyldighet bör vara den som har rätt att ålägga disciplinpåföljd. Liksom för närvarande bör kompanichefer m. fl. få rätt att besluta när det är fråga om mindre värdefull materiel. Regeringen bör få bestämma en beloppsgräns för sådan befattningshavares beslutanderätt. Enligt utskottets mening synes en lämplig gräns vara 500 kr. Auditören bör medverka vid handläggningen av sådana ersättningsärenden som inte avgörs på kompanichefsnivå.

För handläggningen av ersättningsärendena bör kunna gälla samma regler som för disciplinärenden, vilket bl. a. innebär att förhör skall hållas. I allmänhet bör frågan om disciplinansvar och ersättningsskyldighet handläggas samtidigt i ett ärende. När särskilda skäl föreligger bör ersättningsfrågan dock kunna handläggas separat. Sålunda kan det vara motiverat att ersättningsfrågan handläggs för sig när den är komplicerad och kräver en mera ingående utredning medan disciplinärendet är av enkel beskaffenhet och kan avgöras snabbt. Liksom för närvarande bör i lagen uttryckligen slås fast att ersättningsskyldighet inte får åläggas när det också är fråga om ansvar för brott och denna fråga handläggs av åklagare eller domstol. En sådan regel återfinns inte i MAK:s förslag men är motiverad av hänsyn till att ett eventuellt åtal mot krigsmannen för den handling som föranlett skadan eller förlusten bör handläggas samtidigt med skadestandsfrågan. I likhet med vad som föreslås gälla beträffande disciplinärenden bör ersättningsärenden som avgjorts på kompanichefsnivå kunna omprövas av myndigheten på begäran

av krigsmannen. Till skillnad från MAK anser utskottet vidare att beslut i ersättningsärenden bör överklagas till tingsrätt och inte till FCF. Visserligen finns det vissa skäl som talar för FCF som fullföljdsinstans. Främst av det skälet att en handling kan föranleda både disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet bör emellertid fullföljdsreglerna vara enhetliga. Vid överklagande av beslut i ersättningsärenden bör reglerna om klagan över beslut i disciplinmål kunna tillämpas. Vissa särskilda regler om förfarandet vid tingsrätten synes dock erforderliga. Då talan förs mot beslut i disciplinärende skall enligt propositionen lagen om handläggning av domstolsärenden tillämpas. Denna ordning bör gälla också när talan förs mot ett beslut som innefattar både åläggande av disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet. När tingsrätten handlägger en fråga om ersättningsskyldighet utan samband med fråga om disciplinansvar bör däremot reglerna om handläggning av tvistemål tillämpas, vilket bl. a. innebär att lagen om rättegången i tvistemål om mindre värden kan bli tillämplig. Att tvistemålsreglerna bör gälla är enligt utskottets mening motiverat av hänsyn till våra förpliktelser enligt den europeiska konventionen angående de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. Av samma skäl bör införas en regel om att i fall då talan förs mot ett beslut om både disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet skadestandsfrågan på begäran av krigsmannen skall avskiljas från disciplinärendet och handläggas i den för tvistemål bestämda ordningen.

De nya reglerna om handläggning av ersättningsärenden bör kompletteras med en särskild övergångsbestämmelse som tar sikte på de fall då ersättningsskyldighet ålagts före ikraftträdandet men avgörandet inte hunnit vinna laga kraft. I fråga om fullföljd av talan mot sådana beslut och handläggningen vid allmän domstol bör bestämmelserna i militära rättegångslagen alltså tillämpas.

Förslag till erforderliga bestämmelser om handläggning av ersättningsärenden framlägs av utskottet i *bilaga* till yttrandet.

Utöver det anförda föranleder propositionen och motionerna inte några uttalanden från utskottets sida.

Stockholm den 21 januari 1986

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s), Ewa Hedkvist Petersen (s) och Ewy Möller (m).

Per-Olof Strindberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Bengt Harding Olson (fp), Marianne Karlsson (c) och Ewy Möller (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 3 med "Enligt utskottets" och slutar på s. 4 med "av justitieutskottet" bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets mening utgör materielförlusterna ett allvarligt problem genom att de orsakar försvarsmakten stora och onödiga kostnader. Brister i utrustningen återverkar också på de enskilda soldaternas och förbandens förmåga att lösa sina uppgifter. Det är därför enligt utskottets mening ytterst angeläget att förlusterna begränsas så långt som det är möjligt. Under senare år har åtskilliga åtgärder vidtagits i detta syfte. Sålunda har man inom försvarsmakten försökt stärka de värnpliktigas känsla för ansvar för deras personliga utrustning genom anvisningar för handhavandet av materielkontroller. Andra åtgärder som genomförts är exempelvis försök med försäljning till de värnpliktiga av begärlig egendom.

Trots vidtagna åtgärder av angivet slag framgår av de uppgifter som FCF lämnat att materielförlusterna alltjämt är betydande och att de dessutom tenderar att öka. Som utskottet framhöll år 1980 måste kostnaderna för materielförlusterna delvis bero på att ersättning för uppkomna förluster och skador inte kan avkrävas de värnpliktiga eller andra vid försvarsmakten tjänstgörande personer. Denna uppfattning delas också av föredragande statsrådet. Enligt utskottets mening torde åtgärder av den art som hittills genomförts inte vara tillräckliga om man skall få till stånd en rimlig reducering av kostnaderna för försvarets materielförluster.

I likhet med motionärerna anser utskottet att ett genomförande av MAK:s förslag bör kunna leda till att försvarets kostnader för materielförluster minskas. Det bör vidare kunna medföra att de värnpliktigas känsla av ansvar för materielen förstärks, något som är önskvärt även med hänsyn till försvarsmaktens möjligheter att lösa vissa uppgifter. Förslaget har också tillstyrkts av FCF. Starka skäl talar därför för att ett ökat skadeståndsansvar för de värnpliktiga bör införas i enlighet med MAK:s förslag. Ansvar bör dock inte ifrågakomma vid ringa oaksamhet. Som MAK föreslagit bör kvinnor som genomgår grundutbildning för anställning som officerare jämställas med värnpliktiga.

Med hänvisning till det anförda förordar lagutskottet att riksdagen med bifall till motion 47 yrkande 1 och motion 50 beslutar att ett tillägg till värnpliktslagen införs i enlighet med MAK:s förslag, dock med den ändringen att skadeståndsansvar inte skall uppkomma vid ringa oaksamhet.

dels att den del av utskottets yttrande på s. 5 som börjar med "Utskottet kan" och slutar med "inte uppstår" bort ha följande lydelse:

Utskottet kan i princip ansluta sig till uppfattningen att förfarandet med ersättningsmål bör avskaffas. När det gäller anställd militär personal torde det sålunda inte med fog kunna hävdas att behovet i fredstid av ett särskilt förfarande för handläggning av skadeståndsärenden är större än vad som

fallet är beträffande andra statsanställda, för vilka några särregler inte gäller. Också i fråga om sådan militär personal som i fredstid avses bli omfattade av de nya reglerna om disciplinansvar, dvs. bl. a. värnpliktiga och hemvärnsmän, talar i och för sig övervägande skäl för att ersättningsmålen slopas såvitt avser ansvaret för personskador och skador på egendom som utlämnats för gemensamt bruk. Utskottet har emellertid i det föregående uttalat sig för att särskilda skadeståndsregler bör införas beträffande värnpliktigas m. fl. ansvar för personlig utrustning. Redan på grund härav finns det skäl för att behålla nuvarande förfaranderegler i sådana skadeståndsärenden. Enligt utskottets mening finns det också andra skäl som talar för att ersättningsmålen bör behållas för skadeärenden som avser värnpliktigas personliga utrustning. De värnpliktiga utgör den största personalkategorin inom försvarsmakten och flertalet ersättningsärenden avser dessa. Både för myndigheterna och de värnpliktiga har förfarandet med ersättningsmålen flera fördelar. Det medger sålunda att frågor om disciplinansvar och ersättningsskyldighet kan prövas i ett sammanhang. Vidare är handlägningsformen jämförd med ett domstolsförfarande förhållandevis enkel och billig. En fördel är också att ersättningsfrågan i allmänhet kan avgöras innan den värnpliktige avslutat sin tjänstgöring. För de värnpliktiga innebär dessutom förfarandet de fördelarna att de ensamma har rätt att överklaga beslutet och att några rättegångskostnader inte uppstår.

Förslag till bestämmelser om handläggning av ersättningsärenden, avsedda att införas i regeringens förslag till lag om disciplinförseelser av krigsmän

Handläggning av ersättningsärenden

55 § Om materiel, som försvarsmakten har utlämnat till en krigsman för personligt bruk, går förlorad eller skadas, får den myndighet som enligt 19 § skall pröva frågor om disciplinansvar eller åtalsanmälan besluta om ersättningsskyldighet för honom.

56 § I fråga om rätten att besluta på myndighetens vägnar tillämpas 20 §. Om förlusten eller skadan inte sammanlagt överstiger ett visst belopp, som regeringen bestämmer, får ersättningsskyldighet åläggas av chef som avses i 21 §.

57 § Inleds ett disciplinärende mot en krigsman och kan det förfarande som ärendet avser föranleda ersättningsskyldighet för honom, skall frågan om åläggande av ersättningsskyldighet prövas i disciplinärendet såvida inte särskilda skäl talar mot det.

Om krigsmannen skäligen kan misstänkas för brott, som skall anmälas till åtal enligt 16 och 17 §§, får ersättningsskyldighet på grund av gärningen inte åläggas enligt denna lag.

58 § Bestämmelserna i 23–30 §§ tillämpas vid handläggningen av ersättningsärenden.

59 § En krigsman som har ålagts ersättningsskyldighet av chef som avses i 21 § får begära omprövning av beslutet hos myndigheten. Bestämmelserna i 46 § skall därvid tillämpas.

60 § Myndighetens beslut om åläggande av ersättningsskyldighet får överklagas av krigsmannen genom besvär hos tingsrätt. Bestämmelserna i 48–51 §§, 53 § första stycket första meningen och andra stycket samt 54 § gäller vid sådan besvärstalan. Om en besvärstalan avser endast fråga om ersättningsskyldighet skall dock vad som är stadgat om rättegången i tvistemål tillämpas. Avser talan ett beslut om både disciplinpåföljd och ersättningsskyldighet skall tingsrätten, om krigsmannen begär det eller det annars är påkallat, handlägga frågan om ersättningsskyldighet som särskilt mål i den för tvistemål stadgade ordningen.

61 § Beslut om ersättningsskyldighet som meddelats enligt 55 § får verkställas sedan det har vunnit laga kraft.

Denna lag – – – juli 1986.

Genom lagen – – – för krigsmän.

Den nya – – – äldre bestämmelser. Om beslut i ersättningsmål har meddelats före ikraftträdandet, skall vidare militära rättegångslagen tillämpas i fråga om fullföljd av talan mot beslutet och förfarandet vid domstolen.

Om det – – – nya bestämmelsen.